

Til ekspertgruppen for digital læringsanalyse

Kopi: Kunnskapsdepartementet

Digital læringsanalyse – potensiale og praksis.

Norsk Lektorlag takker for muligheten til å bidra med et skriftlig innspill, og viser også til muntlig innspill gitt i møte ekspertgruppa for digital læringsanalyse 11. februar 2022.

I digitalisering av skolen er driveren ofte effektivisering og økonomi, framfor spørsmål om elevens beste og hva som er best for læring. I diskusjoner om utviklingen i norsk skole, opplever vi ofte store gap mellom visjoner på myndighetsnivå og faktisk, og varierende, praksis i skolen. Dette gjelder for digitalisering generelt, og for digital læringsanalyse spesielt.

Det ser ut til å være et bredt spenn i erfaringsgrunnlaget blant skolens ansatte i dag. Ved noen skoler og i noen fag, har lærerne læremidler og læringsressurser tilgjengelig som åpne for tilgang til data som kan ligge til grunn for en digital læringsanalyse, i andre fag er ikke dette en reell mulighet i dag. Noen lærere har litt erfaring med bruk av digital læringsanalyse, andre har ingen erfaring med det. Begrepet i seg selv er heller ikke godt kjent i norsk skole, slik vi erfarer det.

Her blir det viktig at ekspertutvalget bidrar til å få faktaene på bordet. Hva er det faktiske omfanget av bruk av digital læringsanalyse i dagens skole? Hvordan varierer det, mht. lærers bakgrunn, fag, eller trinn? Vi ser fram til at utvalgets kunnskapsgrunnlag blir gjort kjent, slik at den videre diskusjonen om dette verktøyet kan bygge på dokumenterbare fakta.

Vi ber utvalget i sin utredning være tydelige i beskrivelsen av nå-situasjonens variasjoner av bruk, differensiert for ulike trinn og fag i skoleløpet, og at dette skiller tydelig fra visjoner ekspertutvalget har for en mulig fremtidig bruk av digital læringsanalyse. Vi opplever at diskusjonen så langt har båret preg av søkelys på potensiale og vyer, snarere enn av en grundig analyse av nåsituasjonen. Hvilke betingelser mener utvalget må være på plass, slik at digital læringsanalyse kan legges til i lærernes verktøykasse? Hvordan skal lærerens metodefrihet ivaretas i dette? Hvordan kan en tilrettelegge for fornuftig bruk av digital læringsanalyse, uten at det samtidig eksempelvis innebærer en føring om å velge digitale framfor analoge læremidler? Finnes det forskning som dokumenterer at bruk av digital læringsanalyse forbedrer elevenes læringsutbytte? Finnes det forskning som dokumenterer at bruk av digital læringsanalyse letter lærernes planleggings- eller vurderingsarbeid?

Videre kan og bør det stilles kritiske spørsmål til om data bør være tilgjengelig, og for hvem? Hvilke analyse av hvilke type data vil kunne gi en reell informasjonsverdi til læreren, som hver dag har tilgang på rikere datakilder gjennom kommunikasjonen med elevene i klasserommene?

Slik vi ser det i dag skal det svært mye til, av tilrettelegging og å legge gode rammer i form av tid, økonomi og kompetanse, til at lærerne kan bruke data på en hensiktsmessig måte, og selv sitte i førersetet og gjennomføre en digital læringsanalyse.

Nordrum- utvalget beskrev i sin NOU (s 406-407) mer et potensiale, enn en faktisk utbredt praksis, og de påpeker også risikoen for forskyvning av innflytelse:

«Ved å følge elevenes progresjon i sanntid får læreren løpende informasjon om hvilke

læringsmetoder og ressurser som fungerer best. Dette kan bidra til at læreren i større grad kan legge opp undervisningen på den måten som passer aller best for sin klasse og sine elever. På den annen side kan bruk av smarte, digitale læringsverktøy gjøre at læreren har mindre styring med hvilken opplæring elevene får, og hvilke slutninger som trekkes fra elevens prestasjoner. Det kan være risiko for at leverandører av IKT-systemer får større innflytelse på premissene for elevens opplæring enn læreren. Ettersom leverandørene av IKT-systemer ikke har den samme kompetansen som lærere har, kan det bety at læringsverktøyene presenterer lærestoff eller trekker slutninger om elevene som ikke er basert på faglig-pedagogisk kunnskap og erfaring.»

Digital læringsanalyse bør kun tas i bruk på profesjonens premisser

Lærers metodefrihet må være en rettesnor for det videre arbeidet. En lærer må selv kunne velge i hvilke situasjoner en vil utføre digital læringsanalyse som del av planlegging av undervisningen, basert på en vurdering av i hvilke fag og læringssituasjoner dette kan gi en reell merverdi, og for hvilke elevgrupper.

Snarere enn å snakke om bremsklosser, mener vi det vil være mer fruktbart å diskutere i skolens profesjoner, om digital læringsanalyse vil tilføre noe nyttig jfr. tiden det tar, og om en vil velge å nyttiggjøre seg slike data, hvilke betingelser som må være tilstede for at en slik analyse skal være hensiktsmessig.

Nordrum-utvalget påpekte betydningen av at digitale verktøy, og bruk av digital læringsanalyse, blir hjelpemidler for læreren og ikke kommer til erstatning for læreren. For at slike verktøy skal være et hjelpemiddel for læreren og ikke en erstatning, må læreren ha god kjennskap til systemet og hvordan det fungerer.

Norsk Lektorlag støtter Nordrum-utvalgets advarsel mot feil bruk av digital læringsanalyse: «På den annen side kan bruk av smarte, digitale læringsverktøy gjøre at læreren har mindre styring med hvilken opplæring elevene får, og hvilke slutninger som trekkes fra elevens prestasjoner. Det kan være risiko for at leverandører av IKT-systemer får større innflytelse på premissene for elevens opplæring enn læreren. Ettersom leverandørene av IKT-systemer ikke har den samme kompetansen som lærere har, kan det bety at læringsverktøyene presenterer lærestoff eller trekker slutninger om elevene som ikke er basert på faglig-pedagogisk kunnskap og erfaring.»

Det vil fortsatt være viktig framover å bygge nok kompetanse, både på skoleeiernivå, skoleledernivå og blant lærere og lektorer, til at hver og en kan ta veloverveide og gode valg, om hvorvidt en skal og bør bruke digital læringsanalyse, eller ikke. At en gitt teknologi er tilgjengelig, innebærer ikke at den skal og må bli brukt i alle situasjoner og sammenhenger. Vi ser en stor risiko for at leverandører av digitale læremidler får en for stor grad av innvirkning på pedagogisk praksis i klasserommene, og at en ikke får til den profesjonaliseringen innenfra, som egentlig er ønsket.

Forutsetninger: Kompetanse, infrastruktur og tid til å utføre den digitale læringsanalysen

Vi erfarer at mange skoler ikke har utstyr, eksempelvis nettverk, som er stabilt nok eller dimensjonert for slik bruk digital læringsanalyse forutsetter. Ved enkelte skoler må lærerne planlegge to undervisningsopplegg pr time, ett hvor en kan bruke internett når en ønsker det, og et undervisningsopplegg uten bruk av noe nettverk, fordi nettverket på skolen ofte er nede. I en slik setting, vil en føring eller ambisjon om bruk av digital læringsanalyse kun bli møtt med et skuldertrekk. Å gi ansatte tilgang til riktig infrastruktur og verktøy er et arbeidsgiveransvar. Så lenge ikke alle skoleeiere sørger for og bekoster tilstrekkelig infrastruktur, verken på skolen eller på læreres hjemmekontor, kan heller ikke skoleeier forvente at lærere skal vurdere om bruk av digital læringsanalyse skal være et verktøy de kan velge å bruke, i det de planlegger og tilpasser

opplæringen til en gitt klasse, i et gitt fag.

Norsk Lektorlag mener lærernes tid til for- og etterarbeid, om en skal ta høyde for digital læringsanalyse, må måtte økes. Økt tidsbruk medfører økte utgifter til skolesektoren. En kan ikke legge mer inn, uten å ta ut noe annet. Om en i stedet velger å øke tid til for og etterarbeid i framtiden, vil hver lærer kunne undervise i færre fag, og flere må ansettes.

Det pedagogiske ansvaret må fortsatt ligge hos læreren

Fra tid til annen hører vi aktører som ser ut til å forutsette at teknologi, på sikt, kan erstatte læreren i klasserommet. Vi ser absolutt en risiko for at enkelte vil se på digital læringsanalyse som et verktøy for å gjøre lærerne overflødige, eller som et verktøy for å kutte kostnader og ansette færre lærere. Her er det viktig at utvalget er krystallklare på det pedagogiske ansvaret som fortsatt må ligge hos læreren, og at det er lærerne som både skal vurdere om de trenger å bruke digital læringsanalyse som verktøy, og i hvilket omfang de vil bruke det, og for hvilke fag.

Lektorlagets fagpolitiske utvalg har startet diskusjonen om digital læringsanalyse som verktøy, og vil trekke fram følgende momenter:

- Slik vi ser det i dag, er det forskjeller mellom fag i hvor fornuftig eller brukbart digital læringsanalyse er. Fagene/faglærerne må få eie i hvilken grad disse instrumentene har/skal få plass i faget.
- Også innenfor enkeltfag ser en at digital læringsanalyse kan være fornuftig til noen delemner, og ikke til andre (for eksempel i matematikk; regnetekniske oppgaver hvor det er greit, mindre hensiktsmessig hvis det er snakk om mer kompleks oppgaveløsning)
- Vi er bekymret for overvåkingen dette innebærer, og er glade for at utvalget også skal drøfte hvordan personvern kan hensyntas, både for lærer og elev.
- Lærere har ofte ulike vurderingsstil. En viss variasjon i dette er en fordel for elevene. Enkelte av våre medlemmer uttrykker redsel for at det vil bli en filosofi om tilbakemelding, som trumfer alt annet, framover, og at en risikerer å miste verdifull variasjon. Andre lurer på om bruk av digitale verktøy kan gjøre at læreren mister kontroll og innsikt i elevens behov og utvikling. Gir adaptive apper lærer nok innsyn i hvor og hvordan det butter?
- Eventuelle økte forventninger om at lærer som del av sitt for- og etterarbeid skal behandle digitale analyser og data er både krevende og tidskrevende.

Lektorlaget ser fram til ekspertgruppas kunnskapsgrunnlag, og vi bidrar gjerne framover for å belyse hva som skal til for at dette ikke blir et tilfelle av en tvangstrøye som tres på ovenfra, men et verktøy som kan tas i bruk på profesjonenes premisser.

Med vennlig hilsen

Helle Christin Nyhuus (sign.)

Leder

Norsk Lektorlag